

FRAMTIDEN LIGGER I REGIONERNA

HANS WALLMARK

De röd-gula fanorna syns vaja på den skånska slätten och i skolorna börjar krav resas på att tiden under danskt styre och hur försvenskningsprocessens terror mot lokalbefolkningen ska beskrivas mer rättvist. Det lurar en förtroendekris runt hörnet om inte den politiska makten inser kraften i det lokala och regionala.

I politiska sammanhang talas det mycket om IT, decentralisering och en globalisering som leder till ökad regionalisering samt lokalt beslutsfattande. Notabelt är dock att den förnyelse som sägs vara önskvärd i samhället som helhet hittills i ganska liten utsträckning präglar partiväsendet. Trots ett och annat elektroniskt klotterplank och veckobrev i cyberspace är partierna förhållandevis opåverkade sedan detta sekels första decennier. Socialdemokraternas struktur är sådan den skapades av Per Albin Hansson, partisekreterare Gustav Möller och biträdande partisekreterare Rickard Lindström under 1920-talet! Ungefär samtidigt formerades allmänna valmansförbundet i enlighet med de riktningar som gjorts upp av högerhövdingen Arvid Lindman.

HANS WALLMARK är redaktör och skriver ledare i bl a Nordvästra Skånes Tidningar.

Det borde ju rimligtvis vara enklare att partierna som sådana präglades av torgförda förändringar och moderniseringar. Den egna organisationen kan till skillnad från stat, landsting och kommun omstöpas utan att hänsyn behöver tas till andra partier eller intressen. Här finns således ett helt fält för experimentlusta. Märkligt nog sker ganska litet.

Det lokala bryter fram

Samtidigt finns det tendenser i samhället som pekar mot just en ökad regionalisering. Det lokala bedöms som allt viktigare på det nationellas bekostnad. Somliga menar att detta är en bra och önskvärd utveckling. Men vad gäller de politiska institutionerna har inte överdrivet mycket hänt. Den observante kan dock se att något är på väg att bryta fram. Den politiskt intresserade kan likt Enok Sarri sprätta upp fisken och begrunda gallans färg och romkornens storlek för att därmed avgöra hur det ideologiska klimatet ser ut att gestalta sig.

Under höstens moderata partistämma i Umeå lanserades från Skåne ett nytt namn vid val av partistyrelse. Det var Jerker Swanstein från Helsingborg. Argumenten för att han skulle väljas var att de övriga av stämman valda ledamöterna hade sin huvudsakliga utkomst från den offentliga eller politiska sektorn. Merparten är heltidspolitiker. Ett parti som ibland säger sig vilja företräda företagarna och marknadsaktörernas intressen borde således bredda partistyrelsens personkrets. Swanstein är advokat, affärsjurist, ledamot av ett par bolagsstyrelser och dessutom tidigare kommunstyrelseordförande i Helsingborg. Denna bakgrund gjorde att han av somliga ansågs vara ett viktigt komplement.

Liknande skånsk oppositionslusta har även kunnat noteras inom folkpartiet liberalerna. Under den stora partiledarstriden efter Bengt Westerbergs avgång utgjorde Skåne något av Anne Wibbles politiska kärnland. Att hon hävdades ligga nära modera-

terna i ekonomiska frågor ansågs inte vara ett problem utan en tillgång. Vid landsmötet i Göteborg vid vilket Lars Leijonborg utsågs till Maria Leissners efterträdare revolterade de skånska liberalerna genom att i strid mot parti-styrelsen kräva befogenheter för polisen att bugga; alltså att använda sig av dolda mikrofoner. En i fp-sammanhang nog så utmanande tanke. Efter landsmötets längsta debatt beslutade delegaterna med slim majoritet att gå emot partietablissemangets avslagsyrkande och bifalla de "oppositionellas" förslag.

Ökat oberoende

I centersammanhang är det allmänt känt att de mest EU-vänliga styrkorna finns i Sydskåne. Europaparlamentarikern Karl Erik Olsson gick emot det egna partiet när det torgförde valparollen "Nja till EU". Olsson målade över bokstaven n. De centerpartister som pläderat för ett ja till EMU har också i hög utsträckning kommit från Skåne, exempelvis Bertil Fiskejö.

Allt detta kan naturligtvis avfärdas som bagateller. Tillfälliga politiska krusiduller som inte spelar någon roll. Ett ställningstagande vid ett folkpartistiskt landsmöte, centerpartistisk europapolitik eller val av moderata partistyrseledamöter skall naturligtvis inte överdrivas, men satta i ett större sammanhang kan detta tydas som tecken på vilja att markera ökat oberoende. I bakgrunden finns politiska åsiktsskillnader som delvis också kan ha en regional grund.

Sedan en tid tillbaka pågår arbetet med att bilda två nya regioner: Skåne och Västsverige. Skåne är på många sätt en självklar enhet med ungefär en miljon invånare, ett väl utvecklat näringsliv, ett universitet som kan mäta sig med Uppsalas och en manifesterad självkänsla. I takt med att regionorganen börjar synas och få betydelse kommer människors politiska intresse att riktas mot denna nygamla nivå.

I Skåne känns det för många naturligt att denna sammanslagning av Kristianstads- och Malmöhus län samt Malmö stad kommit till stånd. De gamla gränserna, som delat landskapet i öst-västlig riktning, anses ju endast ha varit ett skickligt sätt av den svenska nationalmakten att "neutralisera" den nya provinsen efter freden i Roskilde 1658. Här handlar det inte om någon vid politiska sammanträdesbord skapad hybrid vilken sedan måste fyllas med konstlade organ, symboler och samhörighetskänsla. Den som reser omkring i Skåne ser tydliga bevis på lokala och regionala identifikationstecken. På många gårdar vajar den röd-gula flaggan. Det finns snart sagt inte ett hem som saknar en gås; i porslin, keramik eller mässing. Istället för att som under 60- och 70-talet närmast skämmas över sin dialekt kan en ökad stolthet förmärkas. Krav reses på att skolorna skall ge en mer rättvis bild av hur styret gestaltade sig under den danska tiden och hur försvenskningssprocessen gick tillväga med terror mot lokalbefolkningen. Denna tendens att markera gemenskap sker samtidigt som

de nationella myterna ifrågasätts och den blå-gula fanan samt nationalsången av somliga hävdas representera något unket. Den skånska identiteten stärks samtidigt som den riks-svenska försvagas. Långsiktigt kan det leda till ökade slitningar mellan Stockholm som ser sig som centrum och de delar vilka behandlas som periferi.

Regionala partier

Erkända sociologer som norrmannen Tomas Hylland Eriksen och den amerikanske nestorn Robert Nisbet pekar på behovet av samhörighet, gemenskap och sammanhang. Hur myter, symboler och delade organ håller folk och grupper samman. I förlängningen finns således möjlighet att den regionala identiteten stärks. Detta kommer att leda till krav på politiska förändringar, önskemål om att makt och beslut flyttas närmare dem det berör, men också att själva partiväsendet känns lokalt förankrat.

Om inget görs kan sprickor uppstå som inget politiskt Rhoca-Gil i världen kan täta! Ett klassiskt sätt att besegra en fiende är annars att göra den till vän: "If you cant beat them, join them". Ett möjligt sätt att hantera de regionala underströmmarna innan de brutit fram i krav på extrem regionalism och i förlängningen olika särlösningar som innebär nationalstatens sönderfall som i Storbritannien (Skottland) eller i Spanien (Baskien) är att dra nytta av det lokala. Låt därför partiorganisationerna påverkas och i högre grad kontrolleras regio-

nalt. I annat fall finns risken att dessa med tiden inte kommer att uppfattas som representativa. Separatism framstår som befängt och uteslutet i dag – men är så fallet om tio år?

Modern teknik gör det ganska lätt att flytta ut och decentralisera. Det är ingen tillfällighet att firmor som använder sig av telefontjänster har personalen utlokaliserad. Den som svarar i telefon kan lika gärna befinna sig i Pajala som i centrala Stockholm. Den moderna datatekniken gör att rapporter kan skrivas och tidningar redigeras samt produceras i praktiken var som helst i landet (ja, reellt behöver inte ens Sveriges gränser utgöra ett hinder). Genom att partierna i högre utsträckning placerade verksamhet i större orter som exempelvis Göteborg och Malmö skulle där också en politisk och social kompetens kunna byggas upp. Nav runt vilka andra mer lokala och regionala institutioner kan kretsa och låta sig inspireras. Det krävs ju vanligtvis ett tiotal personer för att skapa "en kritisk massa".

Huvudstadsperspektiv

Som det är i dag uppfattas nog många dokument, rapporter, pamfletter och medlemstidningar – oavsett vilket parti som står som avsändare – som påverkade av ett huvudstadsperspektiv. Egentligen fullt naturligt. Det är lättare att ha kontakt och utbyta tankar med människor man stöter på i en mängd sammanhang; i den lokala

partiföreningen, på kvarterskrogen eller på den fria bjudningen där man går omkring och spiller vitt vin på varandra. En decentralisering kan därför medföra det positiva att nya synpunkter och perspektiv tillförs den nationella debatten.

Det självklara steg som sedan bör tas är att ersätta de nationella partierna med paraplyorganisationer som består av regionala grupper i samverkan. Ungefär på samma sätt som i dag sker i Tyskland mellan CDU och CSU. Makten och inflytandet borde ligga på den regionala nivån och sedan går man samman under en gemensam beteckning och politisk plattform när det är dags för val. Det delade dokumentet blir då ett slags kodifiering av de gemensamma politiska nämnarna och självklart en kompromiss mellan olika intressen. De regionala partierna kan således i vissa frågor torgföra skilda uppfattningar och framför allt betona olika aspekter. Moderaterna i Sydsverige kommer med säkerhet att intressera sig för annat än vad Moderaterna i Västsverige tycker är viktigt. Under mellanvalsperioden finns möjlighet att självständigt driva de lokala frågor som anses vara viktiga. Dessutom finns chansen att låta mer framträdande lokala och regionala ledare synas och höras mer.

De riksdagsmän som tar säte och stämma på Helgeandsholmen i Stockholm företräder således det re-

gionala partierna och inte det nationella vilket endast är den gemensamma "kartellen". Partistöd och andra former av ekonomiska ersättningar tillfaller den regionala organisationen. Därmed finns möjlighet att finansiera och bygga upp lokal kompetens. Dagens centrala tjänster och service som exempelvis medlemsregister, riksdagskansli, medlemstidning med mera får rimligtvis köpas upp. Endera genom att man regionalt fattar beslut om att ha det som idag eller söka andra lösningar som bedöms billigare och/eller bättre. Det hela skapar sporrande konkurrens – något som man också vanligtvis brukar hylla.

Förtroendekris

Nog upplevs det som märkligt av runt den miljon vilken är samlad i ett levande och dynamiskt område att makten inte är lokalt förankrad. Att beslut om exempelvis politisk inriktning och materialets utformning fattas i Stockholm istället för "hemma". För både socialdemokraterna och moderaterna handlar det ju om utifrån ett skånskt perspektiv om hundratusentals väljare vardera då båda partierna samlar runt 30-35 procent av väljarna i området.

Om partierna misslyckas med att kanalisera de nya stämningarna – inte tar det egna budskapet om förnyelse på allvar – finns risken att en förtroendekris lurar runt hörnet.